

Bereczkei Tamás – Hoffmann Gyula (szerk.)

GÉNEK, GONDOLKODÁS, SZEMÉLYISÉG

Bevezetés a humán viselkedésgenetikába.

Akadémiai Kiadó,

Budapest, 2012, 400 o., 4200 Ft

A könyv két szerkesztője, Bereczkei Tamás és Hoffmann Gyula olyan úton kalauzolja végig az olvasót, amelyen járva a pszichológiai, viselkedési és kórtani megállókát a humángenetika lámpafényében érthetjük meg jobban vagy éppen végre- valahára. E helyenként még csak de-

rengő fényben okok és okozatok kerülnek hirtelen egymás mellé, amely a tudományos kíváncsiság legnagyobb jutalma.

A mű legalább három területen használható tankönyvként, de a pszichológus-, biológus- és medikushallgatókon kívül a szociális és pedagógiai területen dolgozók is érintettek bizonyos témák által. A 13 fejezet természetesen nem lehet minden szakterület számára egyformán érthető, feldolgozható. Már csak azért sem, mert kevesen rendelkeznek egyszerre alapos genetikai, biokémiai, kórélettani, pszichológiai és szociológiai ismeretekkel. Ugyanakkor a könyv közös „valutáját”, a genetikát, az első 5 fejezet áttekinti, kezdve a genetika megszületésének történelmi regénynek is beillő izgalmas történetével, egészen a kvantitatív genetika humán vonatkozásaiig.

A könyv különös értéke, hogy az eredményeket sokszor ütköztetve megtudhatjuk, hogy a tudomány mai állása szerint meddig terjed megalapozott tudásunk, és honnantól kezdődik a spekuláció. Ez két szempontból lényeges: A könyv majd minden fejezete azt a nagyon nehezen szétszálazható kapcsolatrendszerrel igyekszik feltárni, hogy az egyes viselkedési vagy éppen kórtani jelek környezeti és genetikai meghatározottsága hogyan aránylik egymáshoz, és hogyan befolyásolja egymást. Másfelől ez a tisztánlátás alapot szolgáltathat majd a tudományos igényű ismeretterjesztő újságíróknak, akiket e helyütt is arra biztatok, hogy használják e könyvet referenciaként, és helyezték metrón utazó olvasóik kezébe az itt összegyűjtött tudást, amely sokkal szélesebb közönségig

kell hogy eljusson, mintsem e tudományterületek közvetlen művelőiig. Miről is? Arról, hogy az anya terhesség alatti táplálkozása, életvitele hogyan és miért hat megszülető utódjára, unokájára és dédunokájára is! Vagyis, hogy mi az epigenetika. Arról, hogy a „kovácsnak valóban izmosabb lehet a fia”! Vagyis, hogy a környezet befolyásolhatja a bennünk lévő genetikai kód kifejeződését. Arról, hogy a gének potenciált jelentenek, és csak legritkább esetben sorsszerűséget. (Ez rossz hír az intelligens szülők lusta gyermekei, és jó hír az öngyilkos felmenőkkel rendelkező és ettől szorongó leszármazottak számára.) Hogy a depresszióra, skizofréniára vagy éppen az autizmusra való hajlam öröklétességét a környezet jó és rossz irányban is eltérítheti, és emiatt felelőségünk magunk és utódaink környezete iránt határtalan.

A könyv szerzői abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy a feldolgozott téma távolról sem vádolható önmagáért való tudománykodással. A környezet és gének kapcsolatának humán vonatkozásai legalább annyira alapvető népegészségügyi, társadalmi és jóléti kérdések, mint amilyen annak idején a tiszta ivóvízhez jutás vagy az analfabetizmus elleni küzdelem volt. Emiatt a humán viselkedésgenetika tanítása iskolai, tudományos és populáris szinten e könyv megszületésével remélhetőleg még inkább tért hódít.

A könyv megvásárolható az Akadémiai Kiadó Zrt. weboldalán: www.akademiaikiado.hu.

DR. KLEIN ÁKOS PHD
biológus

Kő András

A CENKI ISTVÁN-NAP

Vendégségben Széchenyi Istvánnal.

Maecenas, Budapest, 2012, 231 o.

Névnapot és kastélyavatót tartott Széchenyi István 1840. augusztus 20-án Kiscenken, melyre hetven vendéget hívott meg. Az ebédvendégek névsora, az italfogyasztás és apróbb kiadások kézírásos listája maradt az utókorra, s Kő András ezekből kiindulva álmotdta meg a vendégség lehetséges lefolyását, az elképzelt beszélgetéseket. Azaz dehogy: nem megálmotdta, hanem tí-

zéves könyvtári kutatással, a helyszíni tüzetes megismerésével (még a padlást is feltérképezte), kultúrhistoriai tanulmányokból, irodalomtörténész – Szigethy Gábor – barátja tanácsai segítségével megpróbálta rekonstruálni a reformkor reményét ébresztő éveiben összegyűlt kiválóságoknak (Eötvös József, a Festetichek, Károlyi György, Batthyányi Lajos stb.), a környékbeli nobilettaknak, a tudomány embereinek beszélgetéseit. Nagyfokú történelmi járatosság, emberismeret és stílusérzék szülte ezeket a nagyon élvezetes oldalakat, amelyek például az angliai vasutakról szerzett első tapasztalatokat is megismertetik az olvasóval. Vajon mit beszélgethetett Eötvös és a házigazda Benjamin Franklinról? Mivel a családtagok, a gyermekek és a feleség, Crescence nemegyszer verseket szavaltak a vendégek előtt, vajon elhangzottak-e Berzsenyi, Kölcsey vagy Bajza némei sorai? Liszt távollétében Albach páter zongorajátékát élvezhették az egybegyűltek, de információt kapunk az akkori vendéglátás jó néhány csínjáról-bínjáról, a felköszöntők lehetséges hangzásáról, de még az épületfelújítás részleteiről is. Szóba hozták-e a márványpadlós sala terranában pöfékelve Vörösmarty javaslatát, hogy a cigarro magyar elnevezéseként használják a „szivar” szót? Ejtettek-e szót Deák Ferenc kedvteléséről, a fafaragásról? Milyen könyveket láthatott az első emeleti könyvtárban Petrichevich Horváth Lázár, a *Honderű* szerkesztője, aki Batthyány Lajossal osztotta meg szálláshelyét a direktorlakban? Megtudhatjuk, mely újságokat rendelte meg Széchenyi: *Jelenkor* és *Társalkodó*, *Hírnök* és *Század*, *Athenaeum*, *Figyelmező* – és persze a német lapokat: *Wiener Zeitung*, *Allgemeine Zeitung*.

A felszolgált ételek – kirántott szarvasgomba, ráklevés, marhahús meggy- vagy málnalével, vadkacsa fekete mártásban, pizstráng vajas-

mártásban, leforrázva főtt marhahús, őzlapocka mártással, túrós rétes, birsalma „szarvasok”, betetőzésül kávéfagylalt – receptjükkal, elkészítésük leírásával együtt, mai mesterszakácsokkal megtanácskozva, ott van a könyv lapjain. A kávé- és a „thé”-fogyasztás történetéről és javallatairól Széchenyi orvosa, Almási Balogh Pál írt könyvet 1831-ben, tudjuk meg Kő Andrástól. Bizonyára esett szó a fertődi fürdőeletről, az ott fúvó északi szélről, amelyet fűszélnek neveznek, szemben a déli ószéllel. Az olvasó mindenesetre sok ismeretre tehet szert az akkori helyi szokásokról. A pozsonyi diétákat – az országgyűléseket – biztosan sokan szóba hozták, s ha Kő András fülével hallgatunk, ezekről is bennfentes információkat olvashatunk. Nem tudni, hány tenyészlova volt Széchenyinek 1840-ben, de a vendégek utaztatása 102 forint 30 krajcárnyi szénába és zabba került. Annyi ismert, hogy abban az évben Wenckheim Bélától négy lovat vásárolt „700 Florinsokért”, de került már nyolcezerbe is négy ló. A versenyzéssel a fogadás is együtt járt. Ám „a lóru pedig az beszél a legtöbbet, ki legkevesebbet ül rajta, kinek se istállója, se lova”.

A hitelességet a vendégek személyének könyv végi ismertetése és a 122 tételes jegyzet is alátámasztja.

Kő Andrást sportújságíróként ismertük meg, akinek tucatnál több könyve jelent meg, többek között Bozsikról, Grosicsról, Zsivótzkyról vagy a kerékpározásról, de a Nagy J. Lambert társ-szerzőségével az 56-os parlamenti sortűzről, az 1948–56 közötti áldozatokról írt munkája is sikerkönyv volt (*A hazáért éltek-haltak*). Írásaival a *Magyar Nemzetben* találkozhatunk, ahol nem mindennapi emberek életútjával, eszméivel, törekvéseivel ismerteti meg az olvasót.

DR. APOR PÉTER